

УДК 614.252(072)+001.8

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ

В. О. Рижковський, А. В. Рижковський

*Рівненський державний медичний коледж
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України»*

Інтеграція української вищої медичної школи в єдиний європейський простір вимагає удосконалення концепції підготовки медичної сестри, вітчизняних навчальних програм, підходів, форм і методів навчання. Одним із вагомих методів підготовки медичної сестри на шляху реформування є залучення студентів до науково-дослідної роботи. Творчо-пошукова робота студентів є невід'ємною складовою навчання і здійснюється з метою інтеграції навчальної, наукової та виробничої діяльності в системі вищої медсестринської освіти.

SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITY OF STUDENTS IN THE SYSTEM OF THE NURSING EDUCATION

V. O. Ryzhkovskyi, A. V. Ryzhkovskyi

*Rivne State Medical College
SHEI «Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine»*

The integration of Ukrainian higher medical education in the unified European space requires the improvement of concept for medical nurse training, domestic educational programs, approaches, forms and methods of training. One of the important methods with purpose of reform for medical nurse training is involving of students in scientific work. Creative and investigation work of students is an integral part of studying and is performed with the purpose of integration of educational, scientific, and productive activity in the system of reform of higher medical nursing education.

Вступ. Стан системи охорони здоров'я залежить від реальних соціально-економічних процесів, що відбуваються в державі. У комплексному вирішенні проблеми поліпшення стану громадського здоров'я важливу роль відіграє процес підготовки майбутніх медичних працівників, зокрема медсестер, що дозволить підняти роль медсестринства і зайняти їй належне становище в системі охорони здоров'я.

Метою роботи стало дослідження місця і ролі науково-дослідної роботи студентів у діяльності медичних коледжів та інститутів як методу підвищення професійної компетентності та конкурентоспроможності майбутніх медсестер на ринку праці.

Основна частина. Одним з головних напрямків формування якісного рівня освіти є за-

лучення студентів до науково-дослідної роботи. В Україні проведення науково-дослідної роботи студентів забезпечується нормативно-законодавчими документами, серед яких – Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти» та ін. Вважається, що науково-дослідна робота студентів забезпечить потреби майбутніх фахівців в інтелектуальному і професійному розвитку, підвищить компетентність і конкурентоспроможність на ринку праці в системі громадського здоров'я [4, 6].

Необхідність оволодіння майбутніми медсестрами методами наукової діяльності та наукового пізнання не підлягає сумніву і ще викликана тим, що сучасна науково-технічна революція, збільшуючи обсяг наукової інформації, призво-

дить до швидкого старіння раніше набутих знань, й іноді навіть вступає в протиріччя з устанавленими догмами і теоріями. Необхідно згадати слова вченого Вернадського, який, характеризуючи роботу викладача вищої школи в «Листах про вищу освіту» (1913 р.), зазначав: «У вищому навчальному закладі наукова робота так само важлива, як і навчальна, і з нею пов'язана і переплетена ... Лише поступове усвідомлення нерозривності наукової роботи з правильно поставленим викладанням у вищій школі стає панівним в академічному середовищі» [7].

Зараз в Україні діє програма реформування медсестринської освіти. Аналіз нормативно-правових документів та робіт провідних вітчизняних вчених свідчать про те, що основним напрямком реформування є вдосконалення системи підготовки медичних сестер, розширення їх функцій до світових стандартів. Акцентується увага на проблемі розвитку дослідницької діяльності в медсестринстві, вказується на важливість самостійної, пошукової, творчої діяльності студентів у навчальних закладах. Не секрет, що часто медсестра і зараз розглядається як допоміжна, суто технічна, не самостійна професія. Отже, недооцінюється внесок медсестри у справу формування, збереження та відновлення громадського здоров'я. Крім того, медсестринська освіта досить тривалий час розглядалася на рівні професійно-технічній – такої, що вимагає швидше практичних навичок, ніж теоретичних знань, не має перспектив для розвитку. Однак реалії життя вносять свої корективи. Саме медсестринські дослідження здатні формувати наукову основу для медичної практики на рівні опіки, менеджменту, професійної освіти та забезпечувати не інтуїтивний, а докладно описаний науковий підхід до сестринської діяльності, заснований на принципах доказової медицини [1].

Варто зауважити, що вітчизняний досвід набув певних успіхів у становленні та розвитку науково-дослідної роботи студентів у медичних коледжах та інститутах, мета якої – через систематизацію теоретичних і практичних знань з фундаментальних (анатомія, фізіологія, патологія, мікробіологія, фармакологія та ін.) і професійно-орієнтованих дисциплін (основи медсестринства, медсестринство в терапії, медсестринство в хірургії, медсестринство в акушерстві та гінекології, медсестринство в педіатрії та ін.) глибше і повніше розкрити світ сестринської справи, допомогти студентам оволодіти методикою наукових досліджень, розвинути навички самостійної пошукової роботи, виховувати творче ставлення, розвивати науковий пошук, підвищувати власну наукову активність, розумові здібності, проявляти творчу ініціативу [2, 3, 5].

Зміст готовності до виконання науково-дослідної роботи студентів повинні складати такі елементи, як знання, вміння, творчість, бажання. У той час мусимо констатувати занадто пізні (в більшості випадків на останніх курсах) залучення студентів до науково-дослідної роботи, її недостатню мотивацію, нечіткий характер цієї майбутньої професійної діяльності, відсутність наукової ініціативи з боку самих студентів.

Суттєвих змін можна очікувати, якщо перебувати зміст і методика викладання фахових, професійно-орієнтованих дисциплін. Серед факторів, що сприяють формуванню відповідних якостей дослідника в процесі науково-дослідної роботи студентів, необхідно виділити особистісно-діяльний підхід до навчання, проблемне навчання, діалогізацію навчального процесу, оптимальне співвідношення індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання [8, 9].

Зазначимо, що сучасна система навчально-наукової діяльності коледжів та інститутів повинна бути особистісно-орієнтованою, тобто проводити виховання наукової культури особистості з максимально можливою індивідуалізацією зі створенням умов для саморозвитку. У вищому медичному навчальному закладі має бути створено наукове середовище, яке б сприяло формуванню та розвитку в майбутніх медсестер науково-дослідних умінь, клінічного мислення, залучення їх до активної самостійної наукової діяльності.

У належній організації та проведенні науково-дослідної роботи студентів у всі роки навчання майбутніх медсестер важливу роль відіграє системний підхід, суть якого – у скоординованих чітких навчальних планах спеціальності, в переорієнтації на необхідне науково-методичне забезпечення професійних, професійно-орієнтованих дисциплін, самостійної роботи студентів, створенні сприятливих умов для науково-дослідної роботи студентів з визначенням функцій структурних підрозділів, дієвому організаційно-економічному механізмі залучення талановитої студентської молоді до наукової роботи.

Дослідницька робота в позааудиторний час вступає продовженням навчально-дослідницької та є ефективним засобом об'єктивного прояву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Серед форм наукових досліджень, до яких залучаються студенти у позанавчальний час, виділяють студентське наукове товариство, гуртки, проблемні групи, робота в лабораторії, дискусійні клуби тощо. Початковою формою позааудиторної наукової

роботи є предметні гуртки, метою яких є ознайомлення з проблематикою науки, глибоке вивчення окремих питань цієї науки, оволодіння принципів, методів, прийомів ведення наукової роботи, формування у студентів основних навичок, необхідних для подальшої самостійної роботи.

Так чи інакше дослідною роботою займаються всі студенти. Навіть написання рефератів неможливе без проведення найпростіших методів науково-пізнавальної та аналітичної діяльності. Але більш глибока наукова робота, займатися якою студента не зобов'язує навчальний план, охоплює лише деяких з них. Студент, який займається науковою роботою, відповідає лише за себе, тільки від нього самого залежить тема досліджень, терміни виконання роботи, а так само і те, чи буде виконана робота взагалі. Витрачаючи свій особистий час, студент розвиває такі важливі для майбутнього фахівця-дослідника якості, як творче мислення, відповідальність і уміння відстоювати свою точку зору. Викладач має право здійснювати диференційований підхід у науковому керівництві, приділяючи більшу увагу студентам, які прагнуть наукового розвитку. Це здійснюється, як правило, з урахуванням психологічних особливостей студента, його фундаментального або клінічного інтересу. Такі студенти-дослідники беруть участь в лекторській роботі з популяризації знань, виступають на наукових конференціях за результатами власного наукового пошуку.

Кращі студентські роботи пропонуються на звітну студентську наукову конференцію. У роботі конференції чи конкурсу потрібно передбачити участь не лише студентів даного навчального закладу, а також, за відповідним погодженням, і студентів з інших вищих навчальних закладів. Виступ молодого вченого-дослідника повинен доповнювати відповідний ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, діаграми, фотографії, аудіо-, відео тощо), бажано з використанням сучасних комп'ютерних мультимедійних технологій, оскільки значна частина мультимедійних технологій навчання та науково-пізнавальної діяльності включає образну або умовно-графічну документально достовірну навчальну інформацію та наукову їх інтерпретацію, художньо-образне відображення за допомогою динамічних екранних і знакових засобів. Їх зміст і побудова узгоджуються із загальнодидактичними вимогами: науковістю, систематичністю, доступністю і послідовністю викладу, обліку підготовленості студентів тощо. Оскільки швидкість зміни інформації в сучасному світі висока, тому гостро стоїть питання формування у студента оптимальних комплексів знань і спо-

собів діяльності, формування інформаційної компетентності, що забезпечить універсальність освіти і професійної компетентності та конкурентоспроможності на ринку праці в системі охорони здоров'я.

Проведення студентських олімпіад, конференцій, оглядів-конкурсів студентських наукових робіт на кращу організацію творчої діяльності є ефективним засобом об'єктивного виявлення та відбору обдарованої студентської молоді, реалізації творчих здібностей студентів, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Варто зауважити, що на науковій конференції молоді дослідники отримують можливість виступити зі своєю роботою перед широкою аудиторією. Це змушує їх більш ретельно опрацьовувати свій виступ, розвиває професійну компетентність, комунікабельність, ораторські здібності і т. д. Крім того, кожен може порівняти, як його робота виглядає на загальному рівні й зробити відповідні висновки. Це є позитивним результатом наукової конференції, оскільки на ранньому етапі багато студентів вважають власні судження непогрішними, а свою роботу – найглибшою і найціннішою в науковому плані. Частото навіть зауваження викладача сприймаються як прості причіпки. Але слухаючи доповіді інших студентів, кожен не може не помітити недоліків своєї роботи, якщо такі є, а так само виділити для себе свої сильні сторони. Отже, якщо в рамках конференції проводиться творче обговорення прослуханих доповідей, то з питань і виступів кожен доповідач може почерпнути оригінальні ідеї, про розвиток яких у рамках обраної ним теми навіть не замислювався. Включається своєрідний механізм, коли одна думка породжує ряд нових, збільшуючи потенціал майбутньої професійної компетентності.

Важливу роль у роботі з науково обдарованою студентською молоддю відіграє також система заохочень. Кращі студенти повинні мати постійну і відчутну мотивацію за відмінне навчання, творчі пошуки, досягнення високих пізнавальних результатів, які виходять за межі середнього студентського стандарту, а існуючий так званий спектр матеріальних і моральних заохочень студентів потрібно суттєво розширювати.

Незважаючи на прагматизм сучасної студентської молоді необхідно залишити такі моральні стимули, як подяки адміністрації навчального закладу, особисті урочисті зустрічі з ними кращих студентів; публікація наукової роботи за результатами дослідження і пошуку в збірнику студентських наукових робіт; участь у Всеукраїнських, Міжнародних конкурсах, конференціях; рекомендація про продовження наукової діяльності.

Система науково-дослідної роботи як складової професійної підготовки повинна бути спрямована на формування особистості майбутньої медсестри, таким чином, використовуючи набуті у вищій школі проєктувальні (уміння планувати будь-який вид роботи), адаптаційні (уміння застосувати даний план у конкретних умовах), організаційні, мотиваційні, комунікативні, пізнавальні здібності в кінцевому підсумку підвищать свою конкурентоспроможність на ринку праці в системі охорони здоров'я.

Варто коротко вказати щодо структури навчально-наукової діяльності як організаційної, методологічної та практичної дефініції творчого процесу [10]. Поняття науково-дослідної роботи студентів включає в себе два взаємопов'язаних елементи: 1) навчання студентів елементам дослідницької діяльності, організації та методикам наукової творчості; 2) наукові дослідження, здійснювані студентами під керівництвом викладачів.

Ця робота проводиться в таких формах: 1) гурткова, 2) нетрадиційні заняття методами ділової гри, 3) заняття-вистави на цікаву для студентів тему, 4) заняття-семінари, які організовуються в кінці вивчення модуля, 5) проведення конкурсу веселих і кмітливих, 6) проведення наукових конференцій, які зазвичай присвячені актуальним темам охорони здоров'я. Готуючись до участі в таких заходах, студенти набувають навички та вміння пошуку, збору наукового мате-

ріалу, систематизації та проведення аналізу, узагальнення та прийняття висновків і рішень. Вони вчаться працювати в архівах, в музеях, з картою в бібліотеці, з сайтами в Інтернеті, спілкуватися. Результатом такого напрямку роботи є створення: 1) навчально-пізнавальних альбомів, 2) рефератів, 3) доповідей, 4) муляжів і препаратів, 5) навчальних відеофільмів, 6) мультимедійних презентацій, 7) науково-дослідної роботи.

Яке ж практичне значення має науково-дослідна діяльність студентів у системі вищої освіти: 1) студенти набувають аналітичні, конструкторські навички, 2) студенти розвивають професійні вміння, навчаються користуванню матеріалами архівів, бібліотек, музеїв, Інтернету, вчаться спілкуванню на різному соціальному рівні, 3) проводиться професійна селекційна робота, 4) виховується культура поведінки, реалізується гуманістичне виховання, 5) формується генерація майбутніх висококваліфікованих фахівців, еліта суспільства.

Висновок. Науково-дослідницька діяльність студентів є невід'ємною складовою частиною навчально-виховного процесу і здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної та виробничої діяльності в системі вищої освіти. Залучення студентів до самостійної, емпіричної творчої роботи дозволить сформувати наукову основу для майбутніх медсестринських досліджень і забезпечувати не інтуїтивний, а докладно описаний науковий підхід до сестринської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Т. П. Дослідницька діяльність студентів у контексті реформування медичної освіти / Т. П. Бабенко // Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Житомир, 2012. – С. 18–20.

2. Вісник науково-дослідних робіт та узагальнення передового досвіду викладачів вищих медичних навчальних закладів ІІ рівнів акредитації Кіровоградського регіону № 6 [Текст] / за ред. П. І. Сидоренка. – Кіровоград, 2009. – 136 с.

3. Губенко І. Я. Розвиток наукових досліджень в медсестринстві як основа вдосконалення медсестринської допомоги [Текст] / І. Я. Губенко, Л. П. Бразолій, А. Т. Шевченко // Магістр медсестринства. – 2008. – № 1. – С. 28–30.

4. Содержание и структура научно-исследовательской деятельности студентов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00030363.html>

5. Медичні та фармако-економічні аспекти вакцинації профілактики інфекційних захворювань: матеріали регіональної студентської науково-теоретичної конфе-

ренції [Текст] / за ред. Р. О. Сабадишина. – Рівне, 2010. – 102 с.

6. Научно-исследовательская работа студентов [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00030363.html>

7. Научно-исследовательская работа студентов и пути ее совершенствования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00030363.html>

8. Научно-исследовательская работа студентов в вузах Украины [Электронный ресурс] / Н. М. Погребняк. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum./...20.../Pogrebnyak_st.pdf

9. Научно-исследовательская работа студентов как составляющая их профессиональной компетентности [Электронный ресурс] / И. Сопивник. – Режим доступа : <http://dlib.eastview.com/browse/doc19619143>

10. Структура научно-исследовательской деятельности студентов в вузе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://revolution.allbest.ru/pedagogics/00030363.html>

Отримано 10.12.14